

Työtön Suomi

Työllisyyspolitiikka

Suomessa

2010-luvulla

Simo
Suominen

Työtön Suomi

Työtön suomi
Simo Suominen
2015

Taitto ja kannen kuva
Outi Mentula

Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-318-843-3

Työtön Suomi

Työllisyyspolitiikka
Suomessa 2010-luvulla

Simo Suominen

Sisällys

Johdanto.....	6
---------------	---

Rakenteellinen työttömyys.....	9
--------------------------------	---

Työttömän Suomi vuonna 2015.....	11
----------------------------------	----

Mistä työttömyys ei johdu.....	14
--------------------------------	----

<i>Laiskuus ja työhaluttomuus.....</i>	<i>14</i>
--	-----------

<i>Vääränlainen koulutus tai</i>	
----------------------------------	--

<i>huono työkokemus.....</i>	<i>17</i>
------------------------------	-----------

<i>Yrittäjiä on liian vähän, taiheidän</i>	
--	--

<i>toimintansa on liian vaikeaa.....</i>	<i>19</i>
--	-----------

<i>Liian korkea palkkataso</i>	
--------------------------------	--

<i>ja liian vahva AY-liike.....</i>	<i>21</i>
-------------------------------------	-----------

<i>Vallassa on väärä puolue</i>	
---------------------------------	--

<i>tai väränlainen aate.....</i>	<i>22</i>
----------------------------------	-----------

<i>Suomella ei ole varaa</i>	
------------------------------	--

<i>työllisyyspolitiikkaan.....</i>	<i>24</i>
------------------------------------	-----------

Työelämää sanelevat

kysyntä ja tarjonta.....	27
---------------------------------	-----------

<i>Työvoiman kysyntä ja tarjonta.....</i>	<i>27</i>
---	-----------

<i>Markkinatalous ja työttömyys.....</i>	<i>30</i>
--	-----------

<i>Työmarkkinat ja työtä tekevät.....</i>	<i>34</i>
---	-----------

<i>Massatyöttömyys tarvitsee</i>	
----------------------------------	--

<i>vaihtoehdon.....</i>	<i>35</i>
-------------------------	-----------

Työttömyyden ensiapua.....38

6 tunnin työpäivä ja

korkeat ylityökorvaukset.....38

Puretaan työvoiman tarjontaa

muualle yhteiskuntaan.....40

Kielletään palkaton työ.....43

Työllisyyskamppailun

suurimmat esteet46

Sosiaalinen muutos ilman pahastumista.....46

Puolueettomuuden kriisi.....49

Tästä eteenpäin.....52

Kirjoittajasta.....54

Lähteet.....56

Lukemista.....59

Johdanto

Suomessa on satojatuhansia työttömiä. Viimeaikaisten talouskriisien tuloksena työttömyydestä voidaan Suomessa puhua jo massa-työttömyytenä. Työttömyys on monilla mittareilla jo vakavampaa kuin 90-luvulla, mutta silti keskustelu aiheen ympärillä on vaisua ja täynnä väärinkäsityksiä. Työllisyyspolitiikka on tilanteen edessä täysin voimaton, mutta silti kenelläkään ei vaikuta olevan pienintäkään aikomusta muuttaa politiikan suuntaa.

Vaikka Suomi on tavanomaisesti ylpeillyt sosiaaliturvallaan, on yhä useammalla työttömällä vaikeuksia turvata asuntonsa ja riittävä ruuan saanti. Vaikka työttömänä saisikin riittävän toimeentulon Kelan ja sosiaalitoimistojen loputtomien byrokratiaviidakoiden läpi, on prosessi silti usein nöyryyttävä. Työttömän ahdinkoa epäillään jokaisessa käänteessä, ja monen täytyy antaa kattava asiakirjoihin perustuva selvitys, jolla ikään kuin todistetaan oma köyhyytensä. Ei ole mikään ihme, että leipäjonot Suomessa kasvavat, ja masennuksesta puhutaan epidemiana. Sekään ei ole ihme, että EU on kritisoinut Suomea liian heikosta sosiaaliturvasta.

Työttömyys on läsnä lähes kaikkialla, joten on sinänsä ihmeellistä, kuinka paljon harhakuvitelmia, ideologista kapeakatseisuutta ja suoranaisia valheita työttömyydestä levitellään. Julkisessa keskustelussa lähtökohta tuntuu usein olevan se, että vika on ennen kaikkea työttömässä, hänen motivaatiossaan tai hänen koulutuksessaan. Jokainen työpoliittinen toimenpide viimeisen muutaman hallituksen ajalta on yrittänyt korjata nimenomaan työttömiä, eikä työelämää itseään.

Työttömät ovat kaiken päälle yhteiskuntamme hyljeksityimpiä hahmoja. Työttömien puolia kyllä pidetään silloin, kun omaa identiteettiryhmää halutaan esitellä vastuuntuntoisena ja huolehtivaisena, mutta toisissa asiansyhteyksissä työttömyys toimii ikävä kyllä herjana ja syytöksenä. Ikään kuin työtön ei voisi tietää mistään mitään. Pahimmillaan työttömiä voidaan syyttää koko valtiontalouden alamäestä, kuten myöhemmin tekstissä huomautetaan.

Samaan aikaan kun työttömiä syytetään heidän omasta asemastaan ja poliittisen keskustelun kentällä lentävät syytökset työttömyydestä kuin luodit konsanaan, nämä samat poliittista valtaa pitävät henkilöt vakuuttelevat työttömille olevansa työttömien puolella. Jokainen puolue sanoo, että he haluavat helpottaa työttömien asemaa ja lisätä työllisyyttä. Silti mitään toimia ei tule, eikä tilannetta yritetä parantaa muuten kuin odottamalla tai kiusaamalla työttömiä itseään.

Julkisen konsensus työttömyydestä on siis parhaimmillaankin äärimmäisen sekava. Voisi jopa luulla, että työttömyys tarkoittaa

sanana mitä vain, mitä poliittiset päätöksentekijät kulloinkin tarvitsevat oman asemansa pönkittämiseen. Jos vastapuolella on työttömiä, niin työttömät ovat laiskoja vätyksiä, jotka haluavat vain loisia. Jos taas pitää näyttäytyä pienen ihmisen puolustajana, halutaan "auttaa" työttömiä katteettomilla lupauksilla, ja joskus ei silläkään. Jos puhutaan työttömyyden hoidosta ministeritasolla, halutaan auttaa työttömiä koulutuksella ja "kuntouttavalla työtoiminnalla". Jos taas keskustelu on yrittäjien asemasta, niin yhtäkkiä maailmankuva vaihtuu siten, että yrittäjien toiminnan helpottaminen on työllisyyspolitiikan keskeisin kulmakivi.

On surullista, että aiheesta pitää kirjoittaa näinkin ilmiselviä asioita sisältävä pamfletti. Julkiseen keskusteluun hyväksytään kutakuinkin ainoastaan korkeita poliittisia päättäjiä ja jostain syystä myös elinkeinoelämän edustajia. Ei pitäisi olla mikään yllätys, että tällaisella keskustelulla vika löytyykin työttömistä tai liiallisesta elinkeinoelämän säätelystä.

Senkään ei pitäisi olla mikään yllätys, että näiden asioiden selvittäjäksi tarvittiin työtön pamfletin kirjoittaja. Ketkä muut muka puolustaisivat työttömiä, kuin työttömät itse? Poliitikot haluavat olla salonkikelpoisia ja houkutella keskiluokan ääniä. Siihen tarkoitukseen sopii hyvin maailmankuva, jossa keskiluokkaan ollaan päästy oman ahkeruuden ansiosta, ja kuinka köyhät ikäänkuin ansaitsevat asemansa. Köyhillä palkansaajilla taas on oikeistopoliitiikan alla oma kriisinsä, joten on täysin ymmärrettävää, että he käyttävät aikaansa muihin asioihin. Sosiaaliset kamppailutkin ikävä kyllä vaativat ihmisiä ja organisaatioita käyttämään paljon aikaa asioiden korjaamiseksi.

Työttömien aseman parantamista ei tietenkään auta se, että työttömillä ei ole kunnolla järjestäytynyttä puolestapuhujaa yhteiskunnassa. Ammattiliitot eivät hyväksy jäsenikseen työttömiä ja työttömien valtakunnallisen yhteistyöjärjestön puheenjohtajana toimi vielä vuoteen 2014 asti henkilö, jonka mielestä työttömät ovat loisia. Muita nimenomaan työttömien etuja valvovia järjestöjä ei ole, ja eri puolueiden kannat työllisyyden hoidossa ovat monelle työttömälle vieraannuttavia. Lisävaikeuksia luo nykyaikainen työelämä, jossa selvät tilastolliset pitkäaikaistyöttömät eivät enää ole enemmistö niistä ihmisistä, jotka kamppailevat työmarkkinoiden kanssa.

Suhtautuminen työelämään, ja siten myös työttömiin, vaikuttaa tietenkin myös osaltaan työllisyyspolitiikkaan ja sen puutteeseen. Suomessa ei voida puhua ainoastaan työllisyyspolitiikan ja talouspolitiikan muuttamisesta, vaan myös suhtautumisemme työntekoon ja työn rooliin yhteiskunnassa on jonkin verran kieroutunut. On erikseen mainittava, että tämä pamfletti ei näe työntekoa asi-
ana, jota kerta kaikkiaan on tehtävä protestanttisen työmoraalin innoittamana. Kun päättäjillä ja työttömillä itsellään on eri käsitys työntekoon roolista ja merkityksestä, niin on väistämätöntä, että erimielisyyksiä syntyy. Toivottavasti tämä teos omalla nöyrällä taval-

laan muistuttaa suomalaisia siitä maailmasta, jossa yhteiskuntamme köyhät elävät. Toisaalta on myös työttömille tärkeää tiedostaa, että kamppailu työpaikoista on väistämättä myös kamppailua erilaisten maailmankuvien välillä.

Rakenteellinen työttömyys

Tämä työvoimapolitiittinen tilanne suorastaan huutaa muistutusta siitä, että työttömyyden syy Suomessa on rakenteellinen. Työttömyys syntyy, ei niinkään työttömistä itsestään tai elinkeinoelämän kohtaamista hankaluuksista, vaan siitä, että taloutemme toimii markkinamekaniikan mukaisesti. Nykyään tällainen väite mielletään usein radikaalivasemmistolaiseksi ja elvytyspolitiikkaa myötäileväksi (mitä se ehkä tietyin määritelmien onkin), mutta vielä 80-luvulla termi ”rakenteellinen työttömyys” oli yleisesti hyväksytty selitys työllisyys tilanteelle. Tämän kaltaiset lyhyet pamfletit tai pidemmätkään kirjat eivät tietenkään saa ylipuhuttua elinkeinoelämän edustajia. Jos tämän tai minkä tahansa muun tekstin lukee ilman minkäänlaista halua luopua omasta maailmankatsomuksestaan, niin se toki onnistuu. Näkemysten taustalla on usein omia etuja, tai vähintäänkin omia näkökulmia. Sen sijaan ihmiset, jotka eivät ehkä ole nähneet kaikkea tutkimusaineistoa, tai eivät ole ymmärrettävistä syistä käyttäneet paljon aikaa asian miettimiseen, tulevat varmasti saamaan tästä pamfletista uutta ajateltavaa. Työllisyyspolitiikasta kiinnostuneet saavat tästä tietoja ja tilastoja, joiden levittämiseen ei nähdä Suomessa paljon vaivaa, ja työttömät itse saavat toivottavasti vastauksia kysymyksiinsä ja ehdotuksen siitä, mitä maassamme pitäisi tehdä. Tarkoituksena on myös ihan vain kyseenalaistaa vallalla oleva maailmankuva, ja siihen liittyvät myytit ja selitykset.

Olen ainoastaan reilua huomautta myös jotain itsestäni kirjoittajana. Kirjoitan tätä tekstiä toimittuani monta vuotta vasemmistolaisen ja AY-kentän nuorisoaktiivina. Olen toiminut STTK-opiskelijoiden hallituksessa ja olen myös toiminut kaksi vuotta Kommunistisen Nuorisoliiton puheenjohtajana. Olen järjestänyt mielenosoituksen työttömien puolesta, ja ollut mukana useassa muussa. Olen itse ollut työtön useasti, tosin ajan hengen mukaisesti muutaman kuu-kauden pätkissä. Luonnollisesti olen ollut järjestämässä ja osallistumassa toimintaan myös monien muiden aiheiden tiimoilta. Jos siis joku näkee kommunistien tai vasemmistolaisen olevan automaattisesti väärässä, niin ehkä lukeminen kannattaa lopettaa tähän paikkaan. Kaikki muut kuitenkin huomaavat varmasti, että tässä esiteltujen asioiden tunnustaminen ei vaadi mitään erityistä identiteettiä, vaan perusteluja on riittämiin.

Motivaatio pamfletin kirjoittamiselle ei kaikesta huolimatta piile aktivistitaustassa, vaikka se onkin antanut paljon työkaluja kirjoittamiseen. Olen kirjasto- ja tietopalvelun opiskelija ja kiinnostunut suunnattomasti tiedon käsittelystä ja tietoteorioista ylipäättänsä. Tältä taustalta työllisyyspolitiittinen keskustelu on näyttäytynyt fak-

toja ja tieteellistä tutkimusta halveksivalta. Ajoittain työllisyyteen liittyvät uskomukset ovat niinkin helposti kyseenalaistettavissa, että uskomusten olemassaoloa ylipäättään on vaikea käsittää. Sen takia tällaisen yksinkertaisen myytinmurtamispamfletin tekeminen on koettu tarpeelliseksi.

Työ, työllisyys ja työttömyys ansaitsevat keskustelun joka perustuisi edes karkeasti tosiasioihin. 2010-luvun politiikka ei ole kunnioittanut sen enempää työttömiä kuin yleistä keskusteluakaan tällä tavalla, ja tämä on yritys muuttaa asianlaitaa parempaan suuntaan.

Työtön Suomi luotsaa lukijansa läpi Suomen työllisyyspolitiikan sellaisena, kuin se on toteutunut 2010-luvulla. Suomen työllisyystilanne paljastaa monia puolia paitsi politiikasta ja poliitikoista, niin myös näiden taustalla vaikuttavasta ideologiasta. Kun Suomen työllisyyspolitiikka pyrkii korjaamaan työttömiä työmarkkinoiden sijaan, on työttömien itse herättävä kysymään kysymyksiä. Onko työttömyys muka työttömien oma omaa syytä, vai voisiko olla, ettei suomalaisten yksilöiden käyttäytymisessä ole mitään vikaa?

Kansalaisaktivistina, kirjoittajana ja 2000-luvun kommunistina nimeä tehnyt Simo Suominen on kirjasto- ja tietopalvelua opiskeleva nuori. Hän on kokenut nykyisen työelämän kummallisuudet aina pätkätöiden ja työharjoitteluiden kautta työttömyyteen. Tässä teoksessa hän kyseenalaistaa Suomessa käydyn työttömyyskeskustelun tavalla, joka taatusti saa nykypolitiikkaa myötäilevät kiemurtelemaan tuolissaan.

9 789523 188433